

Vyhodnocení analýzy existenčních podmínek neprofesionálního umění

=====

obor: amatérské divadlo /hrané převážně dospělými a s výjimkou loutkového divadla.

I: Charakteristika šetření skupiny

____Vzorek vznikl zcela samovolně poté, co byly dotazníky zaslány prakticky všem souborům působícím v daném oboru /prostřednictvím bulletinu d'ARTAMAN - náklad cca 1200ks/ a bylo rozesláno či předáno dalších cca 50 dotazníků přímo. Zpět se vrátilo 40 dotazníků, z nichž 7 nepřichází pro vyhodnocení v úvahu /6x jde o jiný obor - dotazníky byly předány, 1x o nevyplněný dotazník/.

Ve zbylém vzorku 33 divadelních souborů jsou zastoupeny jak soubory špičkové, tak i průměrné či základní úrovně. Převažuje však zastoupení zavedených souborů zabývajících se převážně tradičním divadlem.

Dotazníky jsou vyplňovány velmi rozdílným způsobem, leckdy nespočetným, řada údajů chybí.

Výsledky šetření nejsou tedy zcela reprezentativní.

V šetřené skupině souborů převažuje věk členů 20-35 let /24 souborů z 33/, silná je i skupina 35-50 let /14/, skupina 15-20 let je zastoupena zejména u méně generačně vyhraněnějších souborů.

Jsou zastoupeny soubory jak malé /od 8 členů/, tak i velmi velké /až 85/, což ovšem tam, kde hraje počet členů roli, vnáší do analýzy další nepřesnosti.

Pokud jde o dobu trvání existence souborů, jsou jednotlivá pásma zastoupena rovnoměrně s výjimkou skupin pracujících do 1 roku a do 2 let.

Cca dvě třetiny sledovaných souborů navazují na existenci starších těles, a to cca 20% na soubory existující do 1.sv.války, cca 17% na soubory existující mezi svět. válkami a 33% na soubory vzniklé do r. 1948.

Ortívá většina souborů přitom nepřevzala po svém předchůdci žádný majetek /kladná odpověď pouze u 8 souborů, v 1 případě jinak než bezplatným převodem/. Ve 2 případech soubory o získání majetku po svém předchůdci neuspěly.

II. Rozbor základních existenčních otázek

Počet členů souborů v šetřené skupině vykazuje za poslední dva roky mírný pokles /průměr z 25,6 na 23,8/, počty souborů s poklesem, vzrůstem i setrvalým stavem členů jsou však vyrovnané. Výrazně převyšuje počet souborů, ve kterých převažují muži. Ve většině souborů převažují ženatí/vdané, svobodní pouze v souborech generace mladších.

Údaje o civilním povolání řada respondentů opomínala či vyplnila částečně, nejsou tedy srovnatelné a tudíž směrodatné /převažující skupina v osmičlenném souboru, tedy 2 lidé, může být nejmenší částí v souboru, který má 85 členů/. Orientačně: u těch, kteří odpověděli, převažují úředníci, dělníci a technická inteligence, u mladších souborů studenti.

Většina souborů vzorku existuje se zřizovatelem, kterým je nejčastěji měyské, obecní či podnikové kulturní zařízení /v 1 případě v likvidaci/. 4 soubory uvedly, že fungují samostatně jako občanská sdružení, jeden je vůbec bez zřizovatele.

Zřizovatel nejčastěji poskytuje souboru zdarma zkušebnu /22. případů/, propagaci 718/, příspěvek na činnost /10/ a cestovné /8/. Zřizovatel je také ekonomicky nejvíce činným subjektem v zajišťování vystoupení souboru, nejčastěji mu také zůstává zisk.

Ve dvou případech zřizovatel neposkytuje souboru nic!

Údaje o vztahu obce jsou nepřesné, neboť často obec působí prostřednictvím zřizovatele. Na vyplňování této rubriky je znát určitá nejasnost respondentů zejména v otázce, co to "obec" je. Nejčastější odpověď "neposkytuje nic"/9 případů/, ve 3

dotazníků pak "naše činnost ho nezajímá" neodpovídá tedy vždy skutečnosti.

Problémem oboru je, že existuje pouze ve vztahu k divákovi, k čemuž potřebuje alespoň minimální technické zabezpečení, které se podle typu souboru a konkrétní situace liší. Minimálně jde o prostor na zkoušení a představení, který mají všechny sledované soubory /25x zajištěn zřizovatelem, z toho 3x za poplatek, 7x zajištěn městem, 6x ve vlastních prostorách/.

Cca 25% souborů uvedlo, že vlastní jakýsi fundus, knihovnu či technické vybavení /to však minimálně/.

Pokud jde o ekonomické zabezpečení činnosti souboru, jsou opět odpovědi uváděny ve zcela nesouměřitelné terminologii, ze které vyplývá pouze toto:

Hlavními typy zdroje příjmů souborů /nejde o absolutní výšku/ jsou dotace, zejm. od zřizovatele, též příjmy za vystoupení /20x případů - přestože později titíž respondenti uvádějí, že příjmy z vystoupení zůstávají pouze ve 3 případech/.

Příjmy ze samofinancování jsou početně malé, v 1 uvedeném případě však překročily výši dotace cca 12x. Sponzorství je zatím využíváno minimálně.

Hlavními oblastmi, kam směřují výdaje sledovaných souborů, jsou cestovné /24/, "hrazení kostýmů, technický materiál" /22/ a texty /17/. V osobních výdajích převažuje opět cestovné na zkoušky /16/, následované členskými příspěvky /10/ a úhradou kostýmů a materiálu /10/.

Z 19 souborů, které uvedly průměrné osobní výdaje na jednoho člena, je nejsilnější skupina 100-500Kčs /11/, skupina nad 5000Kčs se nevyskytuje vůbec.

Tendence počtu veřejných vystoupení je spíše klesavá /12/, stoupá u 09 respondentů, vyrovnaná je u 4. Pravidelně vystupuje 19 souborů, příležitostná vystoupení se nejčastěji pohybují

v. počtu do 10 /11 dotázaných/.

Mimořádně často možnosti vystoupení jsou v současné době přehlídky a festivaly, účast sledovaných souborů na nich mírně stoupá /1990-41, 1991-40, 1992-45/. 13 sledovaných souborů jsou samy pořadateli dalších přehlídek, 16 hraje pro děti a 8 jde za dětským divákem až do škol.

Soubory nejčastěji zkouší 1-2x týdně /28/ či nepravidelně podle potřeby 3/8/. Větší intervaly jsou výjimkou. Tendence četnosti zkoušek je vyrovnaná nebo mírně klesající.

III. Umělecké a odborné vybavení souborů

Mírou vyplnění a pochopení použité terminologie se tato kapitola jeví jako snad nejméně souběheměřitelná a zevšeobecnitelná. Nicméně některé základní tendence vysledovat lze:

Zdá se, že nadpoloviční většina z 33 respondentů chápe vzdělávání jako důležitou součást umělecké práce.

Důležitou roli hraje sebevzdělávání /19 případů/, i když zdemůže být skutečnost chápána tímto pojmem značně rozdílná. Velkou úlohu má i spolupráce s profesionálem /také 19/, která ovšem sama o sobě nevypovídá o její formě a hodnotě nebo o oboru, ve kterém je prof. pomoc poskytována /rozdíl bude mezi soustavnou prací profesionálního režiséra a nahodilou spoluprací profesionálního zvukaře, který nahraje hudební kulisu/.

Jazykové vybavení pod třicet a nad třicet let je zhruba stejné, u mladší skupiny nepatrně silnější u ruštiny a angličtiny.

IV. Základní tendence vývoje oboru, vyplývající ze šetření a jejich porovnání s předcházejícím obdobím

I když nebylo předmětem šetření kvantitativní zjištění stavu existujících souborů (toto šetření je připraveno v souvislosti s vydáním adresáře amatérského divadla), je třeba konstatovat, že od r. 1989 došlo ke snížení počtu souborů. Příčinami budou začasťe začasťe zrušení zřizovatelských institucí, existenční důvody členů souborů, zainteresování vedoucích tvůrčích osobností v politickém a hospodářském dění. Řada souborů, ačkoliv se institucionálně nezrušila, zaznamenala stagnaci své činnosti z důvodů výše uvedených, ale také z důvodu značně omezených možností prezentace výsledků své práce. Zdá se, že toto omezení je jevem přechodným - vypovídá o tom i šetření, i když zaznamenává určitý pokles počtu vystoupení, ne však takový, aby byl důvodem k ukončení činnosti.

Část souborů řeší menší zájem dospělého publika věnováním se tvorbě pro děti, což je jev nesporně pozitivní.

Většina souborů se s otázkou návštěvnosti dospělého publika vyrovnává dramaturgickou orientací především na zábavné žánry divadla či osvědčené tituly divadelní klasiky (zejména venkovské soubory).

Šetření nepřímo vypovídá o generační proměně v amatérském divadle. Zájem podílet se na šetření totiž projevila nejvíce skupina souborů, jejichž věkový průměr je 20 - 25 let. To odpovídá i evidentní generační proměně na všech národních přehlídkách a na nich organizovaných vzdělávacích akcích. O vzdělávání mají eminentní zájem kategorie věkově nejmladší - převažují 17-20letí.

Materiálně-technická a ekonomická základna souborů je v naprosté většině nedostatečná až nulová. Pouze 1/4 respondentů vykazuje převzetí nějakého majetku od někdejších zřizovatelů. Tento údaj je třeba brát však s rezervou (může jít např. o 1 starší magnetofon a 2 reflektory). Ostatně, údaj koresponduje s údajem o vlastním technickém vybavení. Většina souborů je stále závislá na vybavení, které jim nepatří a které je v majetku zřizovatelských či pořadatelských institucí. Ty jim poskytují dle šetření ze 2/3 prostory ke zkouškám

a produkcím zdarma, z 1/2 se podílí na propagaci. Méně jak 1/3 může počítat s příspěvkem na činnost. Tato zjištění se týkají souborů činných, řada souborů stagnuje ve své činnosti pro nedořešení otázek materiálně technického vybavení a ekonomického zajištění. Absolutní čísla by dozajista vypovídala o daleko menší saturaci těchto potřeb souborů. I tak vykazuje šetření cca 1/10 souborů, které nejsou zabezpečeny vůbec.

Nápadně rozdílný stav v materiálně technickém a ekonomickém zajištění je mezi soubory venkovskými a mezi soubory v Praze a velkých městech. U venkovských souborů není celkově situace tak nepříznivá, což neznamená, že se zde nevyskytují soubory bez jakéhokoliv zajištění.

S tím souvisí i počet nově nastudovaných inscenací. Při všeobecném poklesu počtu nastudovaných inscenací (většina respondentů uvádí 1 inscenaci ročně) je situace zejména v Praze opět méně příznivá než u venkovských souborů.

Největší ekonomickou zátěží venkovských souborů jsou náklady na cestovné a materiální náklady (výprava). U mnoha souborů z velkých měst, zvláště pražských, se jeví největší ekonomickou zátěží pronájem zkušebních místností a prostor k produkcím.

Zatím nepodstatná část souborů řeší své materiálně technické a ekonomické problémy získáním sponzorů. Jen ve výjimečných případech je významným zdrojem příjmů zisk ze vstupného.

V. Závěry pro vlastní odbornou práci

1. Permanentní podchycování zájmu, zvláště nastupující mladé generace, zejména umožněním prezentace nejvýznamnějších výsledků práce a umožněním vzdělávání za adekvátních podmínek vzhledem k finančním možnostem zájemců.
2. Průběžné šíření poznatků pozitivních řešení materiálně technického a ekonomického zajištění činnosti souborů.
3. Zprostředkovávání odborných služeb za úplatu těm souborům, které si je vyžadují a mají vytvořeny podmínky pro jejich realizaci.

4. Preference v uplatnění výsledků práce těch souborů, které jsou výrazně nadprůměrné umělecké úrovně. Vedle těch ale také preference souborů, které jsou z hlediska druhového, žánrového, z hlediska divadelních postupů, stylů etc. výjimečné či nedostatečné tak, aby bylo využíváno pro inspiraci a poučení co nejširšího spektra možností divadla.
Ve struktuře uplatnění souborů hledět i na demografické zřetely.
5. Zvláštní pozornost věnovat oblasti divadla pro děti v celé škále jeho možností s cílem využít zvýšeného zájmu souborů a neutuchajícího zájmu publika o tuto oblast k renesanci a zvýšení úrovně divadla pro děti.
6. Zvláštní pozornost věnovat divadlu, vytvářenému nejmladšími věkovými kategoriemi, sledovat tendence jeho usilování a předjímat jeho možné trendy.
7. Věnovat zvýšené úsilí ke spojování sil a prostředků všech dostupných subjektů, působících v amatérském divadle, zejména ve spolupráci s občanskými sdruženími a kulturními zařízeními v místech.
8. Usilovat o zřízení účelně zvolených regionálních (krajových) pracovišť, která by daleko účinněji a ekonomicky výhodněji mohla saturovat potřeby amatérského divadla (zájmové umělecké tvořivosti vůbec). Mezi třemi existujícími zařízeními a někdejší bezmála stovkou zařízení (a uměrně tomu i pracovníků) je taková propast, která podvazuje existenci amatérského divadla neúnosnou měrou.

V Praze dne 16.9.1992

Vyhotovili: K.Tomas - část I. - III.

M.Strotzer - část IV. + V.